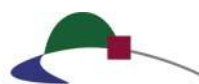

Quickscan Flora en faunawet

Herstelplan Kettingdijk

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Quickscan Flora en faunawet

Herstelplan Kettingdijk

Definitief

Opdrachtgever

Natuurmonumenten Kempen /
Midden Limburg
Barrier 15a
5571 TV Bergeijk

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Postbus 53
7470 AB Goor
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 33 15
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P6132
Datum: 5-6-2013
Projectleider: G.J. Smit
Opgesteld: G. Lubbers
Gecontroleerd: S. Boekhout

© Eelerwoude 2013, niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden zonder schriftelijke toestemming van
Eelerwoude bv.
De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig
afdrukken

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Ligging en begrenzing projectgebied	5
2	HUIDIGE SITUATIE & VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN	8
2.1	Huidige situatie	8
2.2	Voorgenomen ontwikkelingen	10
3	FLORA- EN FAUNAWET	12
3.1	Flora- en faunawet beschermd flora en fauna	12
3.2	Natura 2000-gebieden, Natuurbeschermingswet 1998	13
4	METHODE	14
4.1	Bureauonderzoek	14
4.2	Veldonderzoek	14
5	ONDERZOEKSRESULTATEN & ANALYSE	15
5.1	Inleiding	15
5.2	Flora	15
5.3	Broedvogels	18
5.4	Vleermuizen	19
5.5	Landgebonden zoogdieren	22
5.6	Amfibieën en reptielen	24
5.7	Vissen	27
5.8	Overige beschermde soorten	27
6	CONCLUSIES EN ADVIES	28
6.1	Flora- en faunawet	28
6.2	Nader onderzoek naar vleermuizen is noodzakelijk	28
6.3	Rekening houden met (broed)vogels	29
	LITERATUURLIJST	31
	BIJLAGEN	33

1

INLEIDING

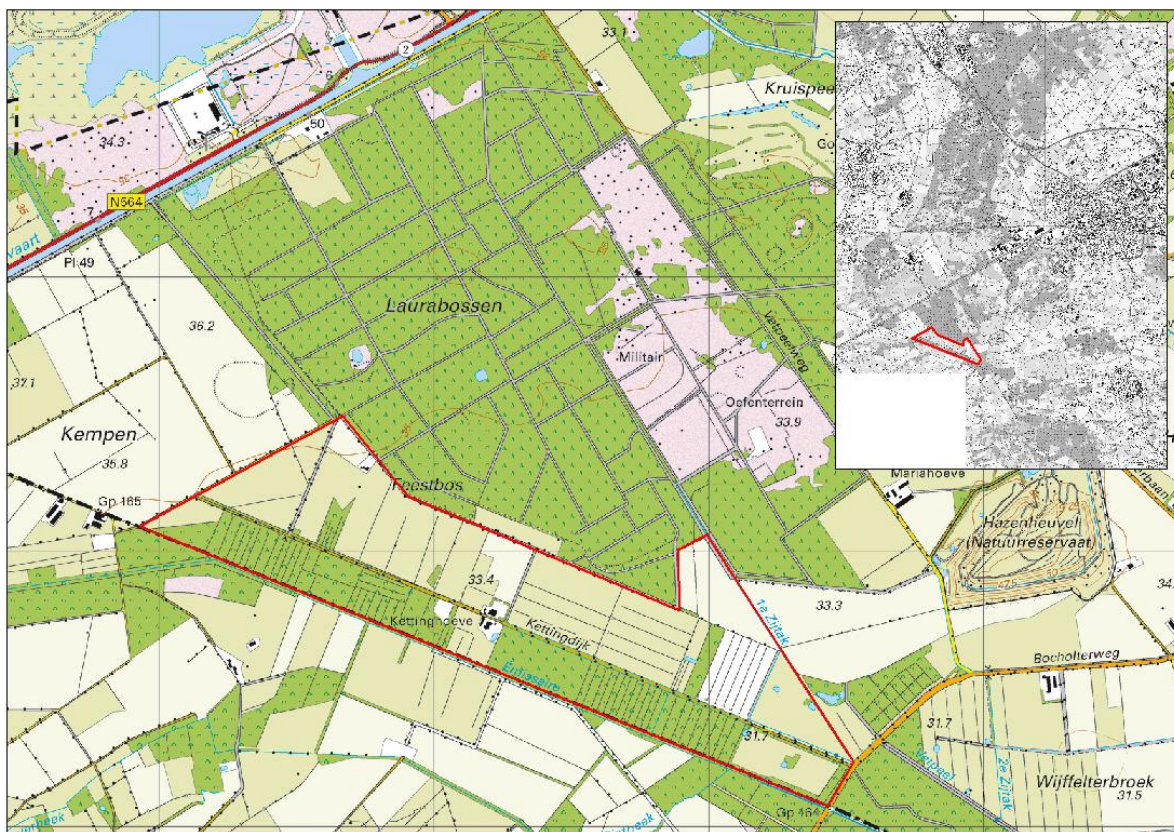
1.1 Aanleiding en doel

Begin 2013 is in opdracht van Natuurmonumenten Kempen / Midden-Limburg een verkennend onderzoek ('Quickscan') uitgevoerd in het kader van de Flora- en faunawet. Het onderzoek is noodzakelijk in verband met de voorgenomen natuurontwikkelingsplannen en het herstel van de waterhuishouding in het projectgebied Kettingdijk ten zuidwesten van Weert (figuur 1). Met dit onderzoek wordt de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten in en rond het plangebied onderzocht. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkelingen en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen in het kader van de Flora- en faunawet.

Het onderzoek heeft bestaan uit een eenmalig veldbezoek aan het plangebied en het raadplegen van diverse literatuurbronnen en vrij beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde planten- en diersoorten.

1.2 Ligging en begrenzing projectgebied

Het projectgebied ligt ten zuidwesten van Weert in de provincie Limburg. Het projectgebied dat is weergegeven in figuur 1 is circa 123 hectare groot en wordt aan de zuidzijde begrensd door Nederlands-Belgische grens van de Lossing. Verharde en onverharde wegen vormen de begrenzing aan de oost-, west- en noordzijde van het gebied.

Figuur 1. Ligging en begrenzing projectgebied (rode lijn). De inzet geeft de ligging van het plangebied ten zuidwesten van Weert aan.

1. Graslanden aan de noordwestzijde van het plangebied.

2. Kettingdijkweg met laanbeplanting van moerseeiken.

3. De Lossing, grens tussen Nederland en België.

4. Moerasbos (berkenbroek) ten zuiden van Kettingdijkweg.

5. Ruigte van pitrus in graslanden aan de oostzijde van het plangebied.

6. Woning centraal in het plangebied aan de Kettingdijkweg.

7. Poel in grasland aan oostzijde van het plangebied.

8. Kapvlakte aan oostzijde van het plangebied.

Figuur 2. Impressie van het plangebied.

2

HUIDIGE SITUATIE & VOORGENOMEN ONTWIKKELINGEN

2.1 Huidige situatie

De foto's op de voorgaande en huidige pagina geven een impressie van het plangebied. De foto's zijn gemaakt tijdens het verkennende veldbezoek op 11 januari 2013.

Het plangebied bestaat grofweg uit twee delen; een open gebied met graslanden, akkers en enkele bospercelen aan de noordzijde van de Kettingdijkweg en een zone met bos, afgewisseld met enkele graslandpercelen aan de zuidkant van deze weg. Centraal in het plangebied ligt een voormalig agrarisch erf (figuur 2.6). De woning met bijgebouwen aan de zuidzijde van de weg zijn nog aanwezig, de schuren ten noorden van de weg zijn inmiddels gesloopt. De woning ligt aan de onverharde en onverlichte Kettingdijkweg. Ook is er een kleine woning met enkele schuren aan de noordwestzijde van het plangebied aanwezig (figuur 3). De bospercelen ten zuiden van de Kettingdijkweg zijn over het algemeen zeer nat en bestaan grotendeels uit (aangeplant) elzenbroekbos en berkenbroekbos. Op verschillende plaatsen zijn echter ook opstanden van andere soorten aangeplant zoals populier, lariks en fijnspar. Langs de Kettingdijkweg is een over een forse lengte een vrij oude laanbeplanting van moerasedik aanwezig (figuur 2.2). Op de landsgrens langs de bospercelen stroomt de Lossing, een 3 tot 4 meter brede watergang met vrij steile oevers (figuur 2.3). De vele slootjes uit de bospercelen monden hierin uit. Floristisch interessant zijn de graslanden ten zuidoosten van de Kettingdijkweg waar op grote schaal ondermeer veldrus aanwezig is, een belangrijke kwelindicator. De overige graslandpercelen in het zuidelijke deel van het plangebied zijn deels verruigd en bestaan uit plantensoorten van verstoorde en voedselrijke bodems.

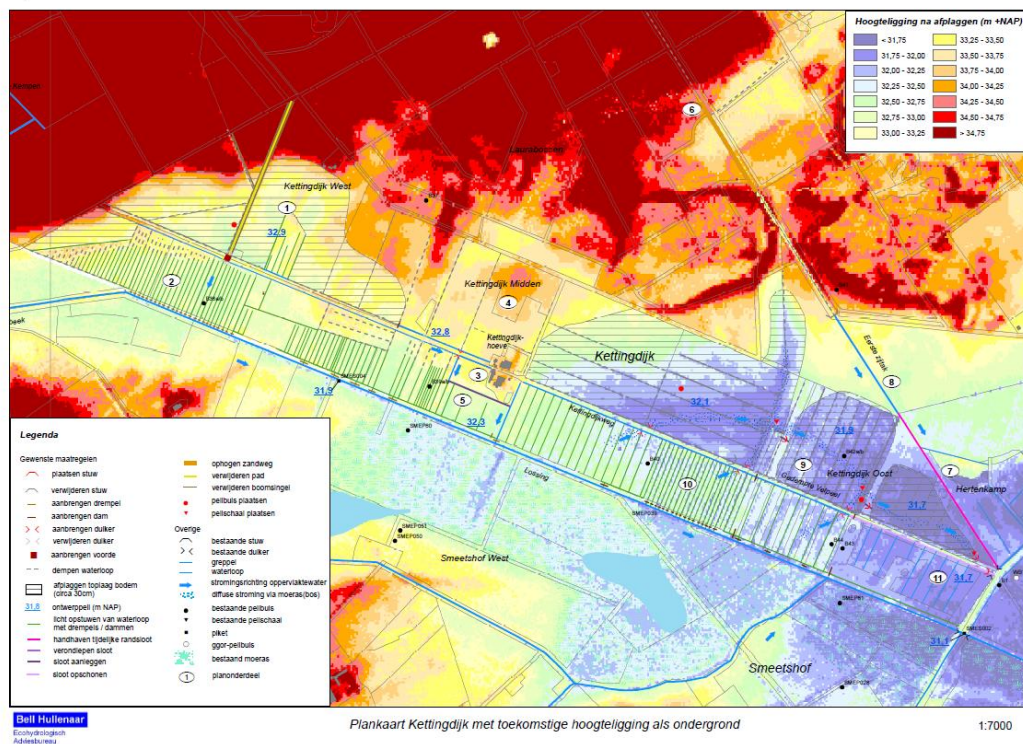

Figuur 3. Impressie van het projectgebied (links de te kappen laanbeplanting langs zandpad aan westzijde van het plangebied, rechts de woning aan de noordzijde van het plangebied).

De graslanden ten noorden van de Kettingdijkweg zijn grotendeels in gebruik als weidegrond voor paarden (figuur 2.1). Hier liggen ook een aantal maïsakkers. Opgaande beplanting is beperkt aanwezig in de vorm van enkele bospercelen, waarvan een groot deel van de oostelijk gelegen bosopstanden met naaldhout zijn gekapt (figuur 2.8). Wel is langs de westgrens van het plangebied en in de omgeving van het zandpad van de Kettingdijkweg richting het noordoosten beplanting aanwezig van enige omvang en leeftijd (o.a. figuur 3). De lager gelegen graslanden aan de oostzijde van het terrein zijn verruigd met pitrus (figuur 2.5). In dit gebied liggen enkele poelen met wilgenstruweel en riet (figuur 2.7). Ook hier zijn veel sloten aanwezig om de natte terreindelen te ontwateren.

Figuur 4. Luchtfoto van het plangebied (bron: Google Maps, 2013).

Figuur 5. Hoogtekaart (uit: Bell & Hullenaar, 2013).

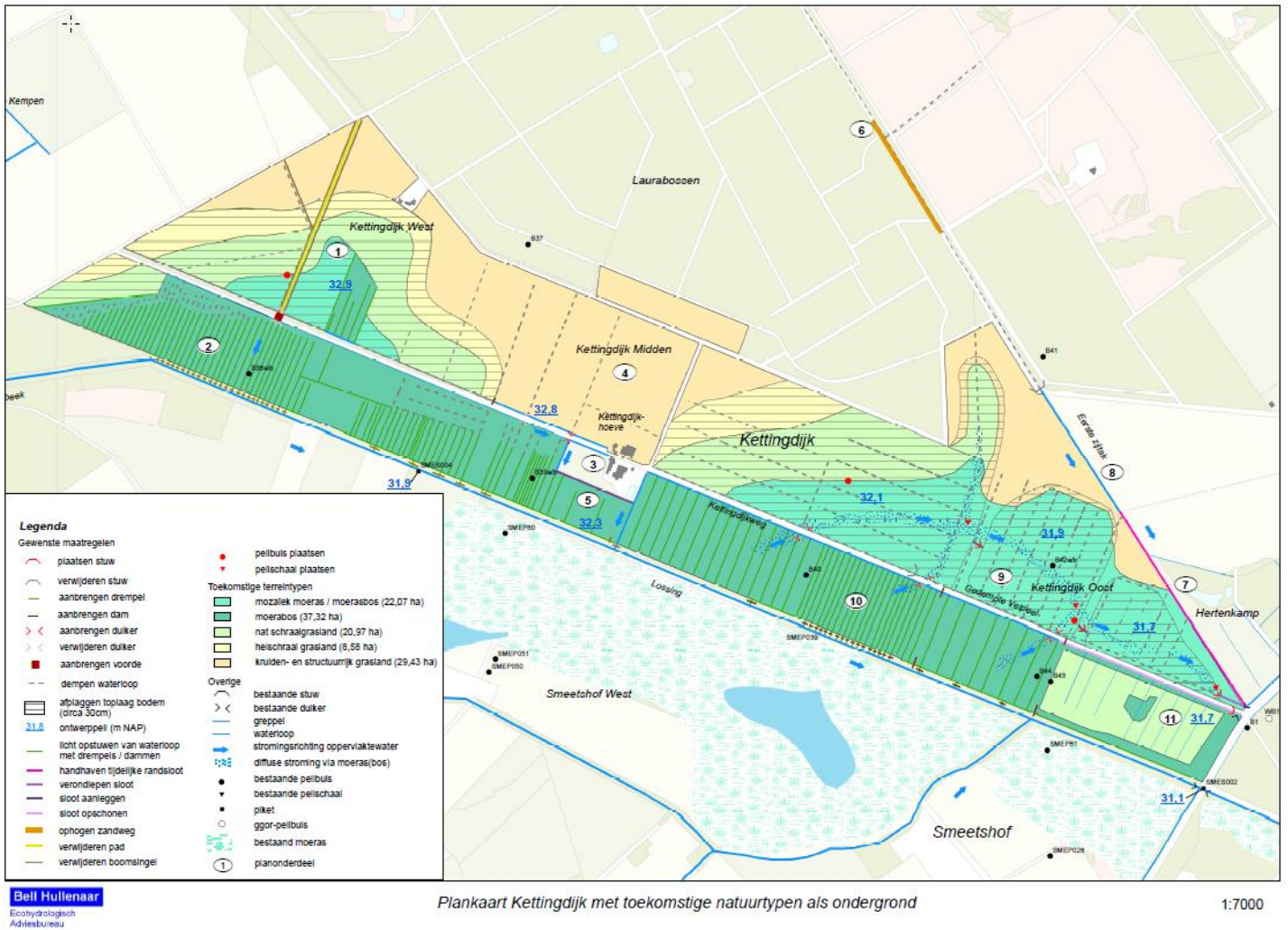
2.2 Voorgenomen ontwikkelingen

Figuur 6 geeft een globaal overzicht van de voorgenomen plannen. In bijlage 2 is een overzicht van de maatregelenkaart opgenomen.

De voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied Kettingdijk maken onderdeel uit van een veel groter grensoverschrijdende gebied (Kettingdijk, Wijffelterbroek & Smeetshof) waarbinnen maatregelen t.b.v. de natuur worden getroffen. Omdat de maatregelen in Kettingdijk als eerste worden uitgevoerd, worden ook alleen deze maatregelen beschreven en getoetst. De voornaamste (meest invloedrijke) ingrepen worden hieronder weergegeven.

- Plaatsen en verwijderen stuw
- Aanbrengen drempel in watergang
- Aanbrengen dam t.b.v. bereikbaarheid
- Aanbrengen en verwijderen duikers
- Aanbrengen voorde
- Dempen watergangen
- Afplaggen fosfaatrijke toplaag (ca. 30cm)
- Stuwen bestaande waterlopen voor hogere waterstanden
- Verwijderen boomsingel en enkele bosopstanden
- Deels dempen poel t.b.v. onderhoudspad

Bovenstaande ingrepen zijn vooral bedoeld om de interne waterhuishouding in het gebied op orde te krijgen. In de toekomst kan ook de drainerende werking van de hoofdwaterlopen (in breed verband) deels teniet gedaan worden. Binnen deze toetsing worden alleen de interne maatregelen getoetst. Daarbij wordt ook gekeken of de maatregelen een sterke uitwerking hebben op de omliggende gebieden en hun beschermde natuurwaarden

Figuur 6. Inrichtingskaart nieuwe situatie (uit: Bell & Hullenaar, 2013).

3

FLORA- EN FAUNAWET

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een gebiedsgericht (Natuurbeschermingswet 1998 en EHS-beleid) en een soortgericht spoor (Flora- en faunawet). Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving geïmplementeerd.

3.1 Flora- en faunawet beschermd flora en fauna

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en is daarom geen ontheffing nodig. Op deze groep van soorten wordt in dit onderzoek niet uitgebreid ingegaan. Voor een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora- en faunawet wordt verwezen naar bijlage 2.

3.2 Natura 2000-gebieden, Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Deze gebieden worden in Nederland op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd. Toetsing van de voorgenomen plannen aan de Natuurbeschermingswet 1998 vindt plaats in een afzonderlijke rapportage.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een veldbezoek op 11 januari 2013 en aanvullende informatie uit diverse literatuurbronnen.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van informatie uit een aantal provinciale en/of regionale verspreidingsatlassen en rapporten. Voor een overzicht van geraadpleegde bronnen verwijzen we u naar de literatuurlijst. Door Natuurmonumenten is diverse informatie aangeleverd over flora en fauna, vaak verzameld door in het gebied actieve vrijwilligers. Tot slot is de site www.waarneming.nl gecontroleerd op aanvullende waarnemingen uit de periode van 1 januari 1900 tot 1 januari 2013.

4.2 Veldonderzoek

Het veldbezoek op 11 januari 2013 was verkennend van aard, waarbij aan de hand van de aanwezige terreintypen het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten is bepaald. Toevallige waarnemingen van beschermde soorten zijn op kaart genoteerd. Extra aandacht is uitgegaan naar de aanwezigheid van de strik beschermde soorten bever en otter door te zoeken naar sporen (knaagsporen, prenten en spraints bij otter).

Het veldbezoek is uitgevoerd door de heer G. Lubbers, werkzaam als ecologisch adviseur bij Eelerwoude te Goor. Genoemde persoon heeft een meerjarige ervaring met veldonderzoek naar diverse soortgroepen. De weersomstandigheden tijdens het veldbezoek waren gunstig (geen neerslag of harde wind).

5

ONDERZOEKSRESULTATEN & ANALYSE

5.1 Inleiding

In de nu volgende beschrijving van de onderzoeksresultaten en analyse richten we ons in hoofdzaak op de groep van strikt(er) beschermde soorten (tabellen 2 en 3 Flora- en faunawet).

5.2 Flora

5.2.1 Voorkomen en functie

In en rond het plangebied is het voorkomen van drie beschermde plantensoorten bekend. Het gaat om de licht beschermde gewone dotterbloem en koningsvaren (beiden tabel 1 Flora- en faunawet) en de matig beschermde wilde gagel (tabel 2 Flora- en faunawet). Figuur 7 geeft een overzicht van bekende waarnemingen. Uit het gebied Kettingdijk, dat ruimer begrensd is dan het huidige plangebied, is verder het voorkomen van zes Rode Lijst-soorten bekend (*informatie Natuurmonumenten, 2013*). Het gaat om galigaan (kwetsbaar), stekelbrem (gevoelig), kruipbrem (kwetsbaar), wilde gagel (gevoelig), moeraskartelblad (kwetsbaar) en klein glidkruid (bedreigd). De waarneming van de meest zeldzame soort, klein glidkruid, betreft een groeiplaats van 26-50 exemplaren en is weergegeven in figuur 8. Bij stekelbrem en kruipbrem gaat het om een enkel exemplaar in een berm buiten het werkgebied (*med. Natuurmonumenten*). Wilde gagel is een beschermde soort, waarnemingen worden weergegeven in figuur 7. De waarneming van galigaan is gedaan buiten het plangebied, het moeraskartelblad is aangetroffen in het schraalgrasland in de zuidwesthoek van het plangebied (*med. Natuurmonumenten*).

5.2.2 Effecten, toetsing en maatregelen

In het plangebied zijn geen strikt beschermde plantensoorten aangetroffen. Het gebied is in 2006 intensief gekarteerd op aanwezige flora (*mededeling door Natuurmonumenten, 2013*). Ook daarbij zijn geen strikt beschermde soorten bekend geworden.

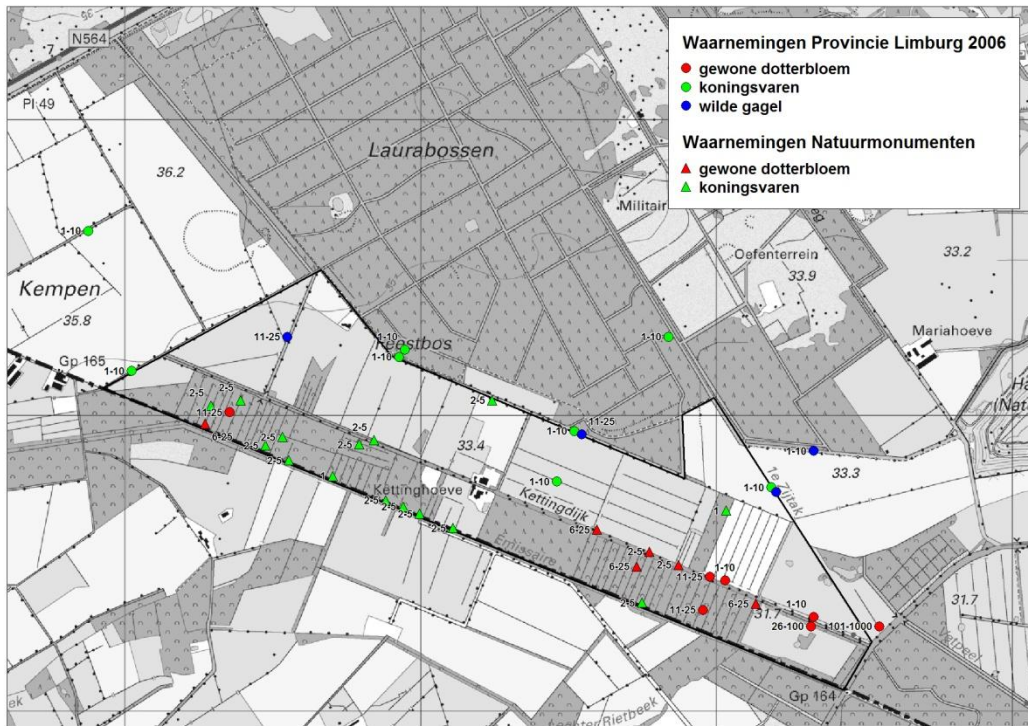
De licht beschermde koningsvaren groeit op oude, ongestoorde bosbodems, vaak op wallen, oevers van watergangen en in bosranden. De soort is eenvoudig herkenbaar en negatieve effecten op de soort kunnen relatief eenvoudig worden voorkomen. Dit kan door exemplaren uit te graven, in depot te zetten en bij afronding van het werk weer op een geschikte groeiplaats terug te planten. Dat geldt in zekere zin ook voor de groeiplaatsen van gewone dotterbloem. Deze soort groeit met name in slootkanten en natte graslanden op locaties waar (plaatselijk) sprake is van een kwelsituatie. Bij het

vergraven van groeiplaatsen kunnen exemplaren worden verplant naar locaties waar bij voorbeeld geen werkzaamheden plaatsvinden. Voorwaarde is uiteraard wel dat de groeiplaats hier geschikt is door de aanwezigheid van (lokale) kwel. Overwogen kan worden om exemplaren te verplanten naar het graslandperceel aan de zuidoostkant van het plangebied waar plaatselijk al veel veldrus aanwezig is, een kwelindicerende soort. Overigens geldt voor beide soorten dat de soorten niet ontheffingsplichtig zijn. Wel geldt de algemene zorgplicht. Natuurmonumenten heeft aangegeven voor behoud van beide soorten maatregelen te willen nemen. Verwacht wordt dat daarmee negatieve effecten op beide soorten worden voorkomen, en dat met name de van kwelwater afhankelijke gewone dotterbloem (op termijn) van het herstel van de waterhuishouding zal gaan profiteren.

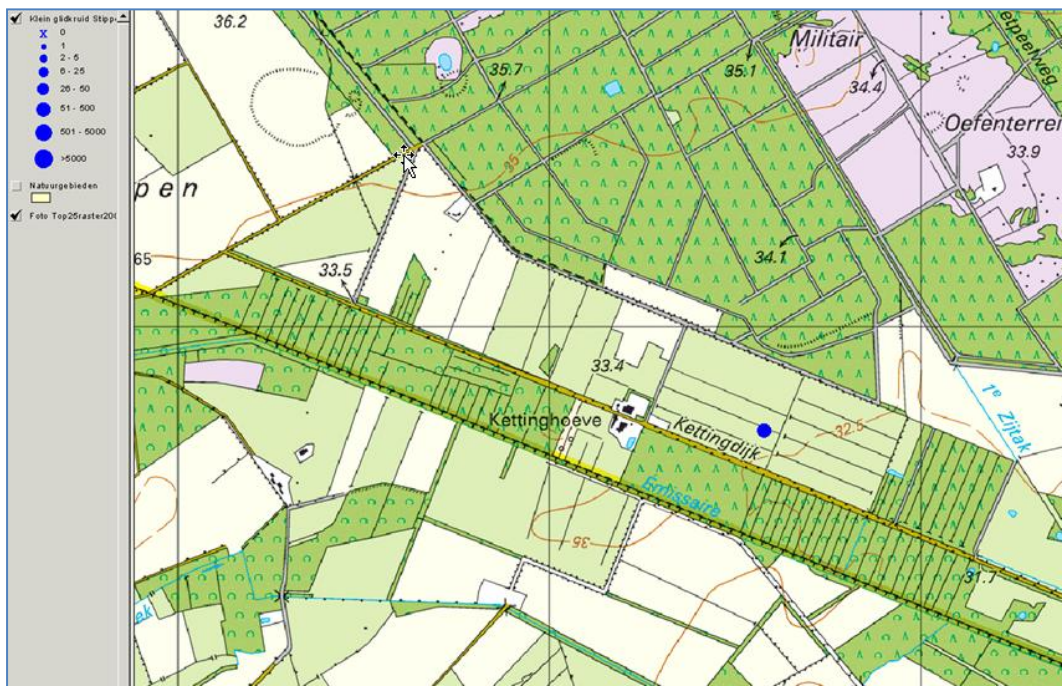
Van de wilde gagel zijn drie groeiplaatsen bekend (figuur 7). De meest westelijke groeiplaats betreft een aantal van 11 tot 25 exemplaren in en langs een te kappen houtopstand. Verwacht wordt dat de groeiplaats niet kan worden gehandhaafd vanwege noodzakelijke kap- en graafwerkzaamheden. De soort is evenals gewone dotterbloem afhankelijk van aanwezige kwelstromen. Het verplanten van wilde gagel is echter een lastige zaak, omdat de soort bijzonder kritisch is ten aanzien van zijn groeiplaats. Geprobeerd zal worden om aanwezige struiken te verplanten naar geschikte groeiplaatsen in de omgeving waar al wilde gagel aanwezig is. Negatieve effecten op de soorten worden daarmee zoveel mogelijk voorkomen. De duurzame instandhouding van de soort komt overigens niet in gevaar, gelet op de aanwezigheid van meerdere groeiplaatsen in en rond het plangebied. Verwacht wordt dat de voorgenomen herinrichtingsmaatregelen een dusdanig gunstig effect zullen hebben op de waterhuishouding, dat aanwezige kwelstromen hersteld worden waardoor (op termijn) meer geschikte groeiplaatsen voor deze kritische soort zullen ontstaan. Het aanvragen van een ontheffing wordt voor wilde gagel niet noodzakelijk geacht, mits genoemde maatregelen zo goed mogelijk worden uitgevoerd.

Samengevat wordt geconcludeerd dat ten aanzien van beschermde plantensoorten negatieve effecten worden voorkomen met het uitvoeren van een aantal mitigerende (verzachtende) maatregelen. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor flora niet noodzakelijk.

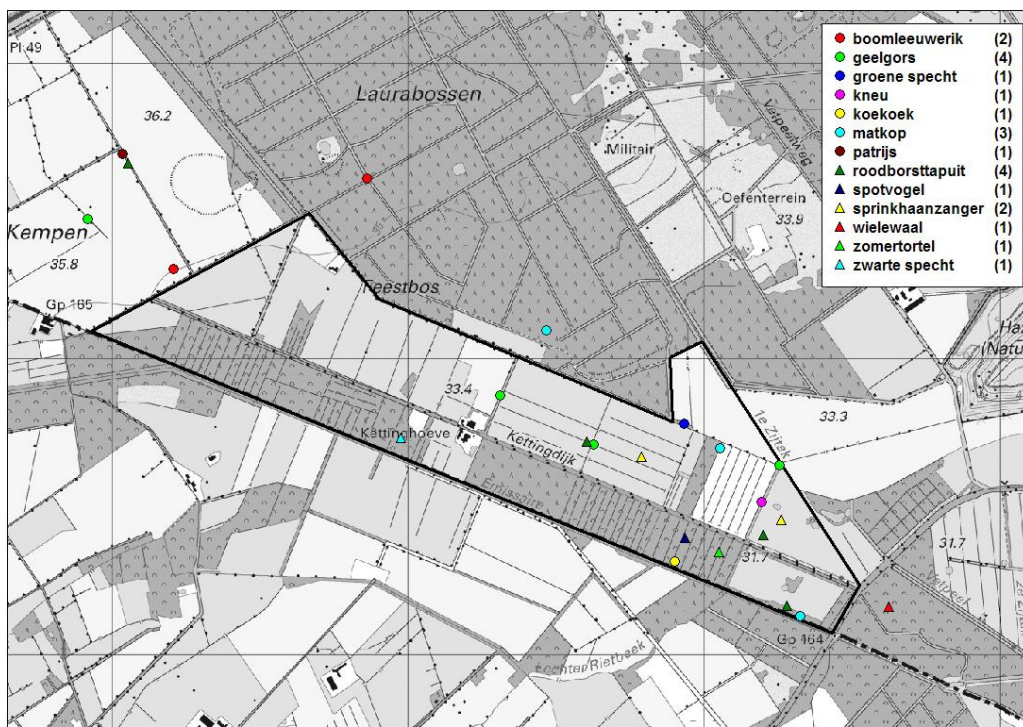
Ten aanzien van de aanwezigheid van een aantal plantensoorten van de Rode lijst wordt aanvullend op het voorgaande geprobeerd om de groeiplaats van de klein glidkruid te markeren, veilig te stellen door exemplaren van de soort uit te graven, in depot te zetten en op geschikte locaties elders in het plangebied terug te planten.

Figuur 7. Overzicht waarnemingen beschermde flora. De getallen geven de aantalsklassen weer.

Figuur 8. Overzicht waarneming klein glidkruid (bron: Natuurmonumenten, 2013).

Figuur 9. Overzicht van territoria van broedvogels van de Rode Lijst en relevante soorten in het kader van Flora- en faunawet in 2006 (www.natuurgegevensprovincielimburg.nl).

5.3 Broedvogels

5.3.1 Voorkomen en functie

In en rondom het plangebied komen diverse soorten (broed)vogels voor. Tijdens het verkennende veldbezoek werden ondermeer soorten als pimpelmees, matkop, fazant, winterkoning, graspieper, zwarte specht, middelste bonte specht en torenvalk waargenomen. Er zijn geen nesten of verblijfplaatsen aangetroffen van jaarrond beschermde soorten, met uitzondering van de huismus waarvan enkele exemplaren op het erf aan de Kettingdijkweg zijn aangetroffen. Vermoedelijk nestelen de vogels hier onder het dakbeschoot. Figuur 9 geeft een overzicht van de in 2006 in het gebied aangetroffen broedvogels van de Rode Lijst en relevante soorten in het kader van de Flora- en faunawet tijdens een kartering door medewerkers van de Provincie Limburg.

Het gebied wordt vrij intensief geïnventariseerd door vrijwilligers. Uit het gebied Kettingdijk, dat ruimer begrensd is dan het huidige plangebied, is het voorkomen van in totaal 12 Rode Lijst-soorten bekend (*informatie Natuurmonumenten*, 2013). Het gaat om patrijs (in 2004), zomertortel (2006), koekoek (2006), kerkuil (2010), groene specht (2006), veldleeuwerik (1992), graspieper (1992), nachtegaal (1992), kramsvogel (2004), spotvogel (2006), grauwe vliegenvanger (2006) en matkop (2006). Op het erf aan de Kettingdijkweg was in 2011 een nestlocatie van kerkuil aanwezig (*Ecologica*, 2011). De schuren met twee kerkuilnestkasten zijn inmiddels gesloopt. In de bijgebouwen rond de

woning zijn twee nieuwe nestkasten geplaatst. Of de kerkuil hier in 2012 opnieuw heeft gebroed is onduidelijk. Duidelijk is wel dat de soort nog steeds op en rond het erf aanwezig is (*mond. med. bewoners tijdens veldbezoek*).

Voor doortrekkende en overwinterende vogels heeft het gebied tot zover bekend geen bijzondere betekenis. Vermeldenswaardig is de aanwezigheid van overwinterende grote zilverreigers, waarbij het aantal vogel fluctueert van enkele exemplaren (zoals tijdens het veldbezoek) tot een tiental dieren (*mond. med. Natuurmonumenten, 2013*). Voor overwinterende ganzen of zwanen heeft het gebied geen bijzondere betekenis.

5.3.2 Effecten en toetsing

Alle vogelsoorten in Nederland zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die nesten beschadigen of verstoren. Verstoring kan in veel situaties worden voorkomen door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Voor de Flora- en faunawet zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar. De genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

Met de voorgenomen herinrichting wordt op een beperkt aantal plaatsen beplanting gekapt. De in het gebied aanwezige opgaande groenelementen worden grotendeels gehandhaafd. Wel wordt de beplanting langs het zandpad aan de westzijde van het plangebied gekapt evenals de bouselementen aan de oostzijde van het plangebied (zie figuur 10). Plaatselijk worden verder enkele bomen gekapt om bijvoorbeeld sloten aan te takken op aangrenzende watergangen. Tijdens het veldbezoek zijn deze beplantingen geïnspecteerd en zijn hierin geen nesten aangetroffen van zgn. jaarrond-soorten als buizerd, havik of sperwer. De herinrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd buiten het broedseizoen. Negatieve effecten op in het gebied aanwezig broedvogels worden daarmee uitgesloten. Op de in het gebied (mogelijk) aanwezige jaarrond-soorten kerkuil en huismus worden geen negatieve effecten verwacht. De nestlocaties van beide soorten, evenals de functionele leefomgeving (jachtgebied) blijven aanwezig. Nadere vervolgstappen in het kader van de Flora- en faunawet zoals het aanvragen van een ontheffing of het uitvoeren van nader, aanvullend onderzoek worden niet noodzakelijk geacht.

5.4 Vleermuizen

5.4.1 Voorkomen en functie

Over het voorkomen en de functie van het plangebied als leefgebied voor vleermuizen is weinig bekend. Uit het gebied Kettingdijk, dat ruimer begrensd is dan het huidige plangebied, is de aanwezigheid van vier vleermuissoorten bekend (*informatie Natuurmonumenten, 2013*). Het gaat om gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en laatvlieger. Tijdens aanvullend vleermuisonderzoek op en rond het erf aan de Kettingdijkweg is in 2011 een (paar)verblijfplaats van één gewone dwergvleermuis in de te slopen schuren bekend geworden (*Ecologica, 2011*). In verband

met de voorgenomen sloop van deze schuren zijn in en rond de woning en te handhaven bijgebouwen een aantal vleermuiskasten geplaatst. Tijdens dit onderzoek werd aanvullend op de vermelde soorten ook een overvliegende rosse vleermuis waargenomen. In en rond het erf zijn slechts enkele foeragerende gewone dwergvleermuizen en laatvliegers aangetroffen. Vliegroutes zijn niet vastgesteld. Op de site www.zoogdieratlas.nl zijn in de omgeving van het plangebied waarnemingen bekend van gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, grijze grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis.

Gelet op de aanwezige terreintypen is het waarschijnlijk dat het plangebied voor diverse vleermuissoorten een functie heeft. Grote delen van het gebied zijn nat en rijk aan insecten en vormen dus een zeer geschikt foerageergebied. Daarnaast zullen diverse bosranden en lijnvormige landschapselementen zoals houtwallen, singels en lanen een functie hebben als foerageergebied en als vliegroute. Ook de (niet verlichte) Lossing kan door de ligging in de luwte van de aangrenzende bouselementen een belangrijke functie hebben voor ondermeer een soort als watervleermuis, die graag gebruik maakt van lijnvormige wateren als vliegroute en foerageergebied.

Van de vermelde vleermuissoorten gelden gewone dwergvleermuis en laatvlieger als typisch gebouwbewonende soorten. Ruige dwergvleermuis, beide grootoorvleermuizen en in mindere mate watervleermuis maakt bij de keuze van hun (netwerk van) verblijfplaatsen zowel gebruik van gebouwen als van boomholten, loshangend schors etc. De rosse vleermuis geldt als een typische boombewonende soort. Het is mogelijk dat in en rond het plangebied nog een aantal vleermuissoorten voorkomen. Het gaat om soorten als ingekorven vleermuis, baardvleermuis en franjestaart die in een ruimere omgeving in Oost-Brabant en Noordwest Limburg zijn vastgesteld (www.zoogdieratlas.nl). Binnen het plangebied is potentieel leefgebied voor deze soorten aanwezig, ondermeer door het ontbreken van (straat)verlichting en de aanwezigheid van veel opgaand groen en veel insecten.

5.4.2 Effecten en toetsing

Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet. Het verjagen, vangen en doden van individuen van vleermuizen, alsmede het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief hun functionele leefomgeving in de vorm van foerageergebied en vliegroutes) is verboden. Verstoring kan ook optreden door wijzigingen in de verlichting van een gebied.

Met name de kap van opgaande beplanting kan een groot (negatief) effect hebben op vleermuizen door het verlies van potentiële verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied. Zoals ook al aangegeven werd in paragraaf 5.3.2 wordt met de voorgenomen herinrichting slechts op een beperkt aantal plaatsen beplanting gekapt. De in het gebied aanwezige opgaande groenelementen worden (met uitzondering van de beplanting langs het zandpad aan de westzijde van het plangebied) gehandhaafd. Plaatselijk worden wel enkele bomen gekapt om bijvoorbeeld sloten aan te takken op aangrenzende watergangen. In deze bomen zijn (tot zover deze bomen tijdens het veldbezoek bekend waren) geen geschikte holten aangetroffen die een functie zouden kunnen hebben als verblijfplaats. Dit met uitzondering van de beplanting langs het

vermelde zandpad dat niet uitputtend is geïnspecteerd op holten en bovendien een functie kan hebben als foerageergebied of als vliegroute (figuur 10). Over dit alles heeft overleg plaatsgevonden met de ecologen van Natuurmonumenten. Op basis van hun gebiedskennis achten zij nader onderzoek niet noodzakelijk. Natuurmonumenten geeft aan dat in de omgeving van de te kappen lijnvormige beplanting voldoende alternatieve beplantingen aanwezig zijn en blijven, die een mogelijke functie als vliegroute houden dan wel kunnen overnemen. Tevens geeft Natuurmonumenten aan dat de leeftijd en/of de soort van de te vellen bomen niet geschikt is als verblijfplaats voor vleermuizen. Aanvullend wordt langs de oostgrens van het plangebied een lijnvormige beplanting aangeplant, geschikt als eventuele alternatieve vliegroute voor vleermuizen in het oostelijke deel van het plangebied.

Samengevat wordt geconcludeerd dat ten aanzien van de groep van strikt beschermde vleermuizen Natuurmonumenten nader veldonderzoek naar vleermuizen niet noodzakelijk acht, omdat er naar verwachting geen negatieve effecten optreden.

Figuur 10. Luchtfoto van het plangebied en te kappen houtopstanden (bron: Google Maps, 2013) Het naaldbos ten oosten van de rechter rechthoek is in tegenstelling tot wat de luchtfoto suggereert al eerder gekapt en dus niet meer aanwezig .

5.5 Landgebonden zoogdieren

5.5.1 Voorkomen en functie

Licht en matig beschermde soorten (tabellen 1 en 2 Flora- en faunawet)

Binnen het plangebied is het voorkomen bekend, dan wel waarschijnlijk van een aantal licht beschermde, meest algemene soorten als mol, haas, konijn, egel, veldmuis, bosmuis, ree en vos. Tijdens het veldbezoek is aan de oostzijde van het plangebied een dode steenmarter (tabel 2 Flora- en faunawet) aangetroffen. Uit het plangebied zijn diverse waarnemingen van eekhoorn bekend (tabel 2 Flora- en faunawet). Er zijn geen waarnemingen bekend uit de omgeving van de te kappen bosopstanden. Waarnemingen van eekhoorn en steenmarter zijn weergegeven in figuur 12.

In en rond het plangebied zijn diverse waarnemingen van wild zwijn en edelhert bekend (www.zoogdieratlas.nl). Beide soorten behoren tot de groep van matig beschermde soorten (tabel 2 Flora- en faunawet). Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen van beide soorten aangetroffen, wel zijn in het voorjaar van 2013 door Natuurmonumenten verse sporen gevonden van een rondzwervend wild zwijn.

Figuur 11. Omgevallen boom in de Lossing (links) en beverburcht in Kettingdijk (rechts).

Strikt beschermde soorten (tabel 3 Flora- en faunawet)

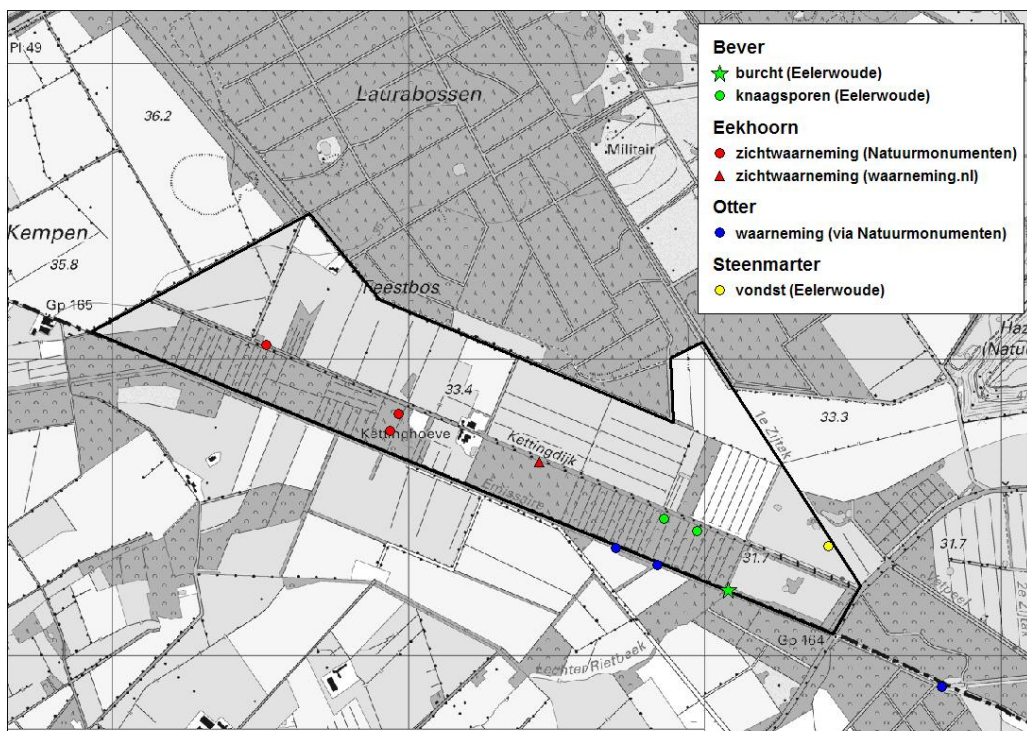
Sinds 2012 komt de bever in het plangebied voor (*mond. med. Natuurmonumenten, 2013*). In de bospercelen ten zuidoosten van de Kettingdijkweg zijn tijdens het veldbezoek diverse verse knaagsporen aangetroffen (figuur 10). Vermoedelijk hebben de bevers in 2012 jongen grootgebracht (*informatie omwonenden / Natuurmonumenten*). Op de oever aan Nederlandse zijde van de Lossing is tijdens het veldbezoek een belopen burcht vastgesteld (figuren 11 en 12). Vermoedelijk is een grote eik nabij de burcht door de bevers ondergraven en vervolgens omgevallen in de Lossing. De waarneming maakt duidelijk dat de bevers zo hun eigen ideeën hebben over de waterhuishouding in het gebied.

In de omgeving van de Lossing zijn waarnemingen bekend van de otter. Het gaat om waarnemingen op 20 april, 9 mei en 30 mei 2012, waarbij tenminste één van de waarnemingen betrekking heeft op een opname op een cameraval.

Van de strikt beschermde waterspitsmuis zijn waarnemingen bekend uit de omgeving van de Zuid Willemsvaart, ruim buiten het plangebied (*informatie Natuurmonumenten, 2013*).

De Lossing vormt in principe een geschikt waterbiotoop al ontbreken structuur- en soortenrijke oevervegetaties. De broekbossen vormen een potentieel geschikt biotoop, zeker op plaatsen waar kwel aanwezig is. In een aantal braakballen die verzameld zijn op de locatie met kerkuil op het erf aan de Kettingdijkweg zijn overigens geen resten van waterspitsmuis aangetroffen.

De das is bekend uit de omgeving van het plangebied op de Loozerheide aan de overzijde van het kanaal. Binnen het plangebied zijn geen burchten aangetroffen en tot zover bekend zijn deze ook niet aanwezig, ook niet in de aangrenzende Laurabossen (*informatie Natuurmonumenten, 2013*). Gelet op de natte omstandigheden binnen het terrein is de aanwezigheid van burchten ook niet waarschijnlijk. Wel zijn burchten op de Loozerheide en de aangrenzende natuurterreinen in België bekend op enige afstand tot het plangebied (*med. Natuurmonumenten, 2013*). Dit maakt het niet waarschijnlijk dat de graslanden en maïsakkers ten noorden van de Kettingdijkweg een belangrijke functie hebben voor de das als foerageergebied. De bosen elementen lijken over het algemeen te nat om te fungeren als goed foerageergebied.

Figuur 12. Overzicht van waarnemingen van bever, eekhoorn, otter en steenmarter.

5.5.2 Effecten en toetsing

Het herstelplan heeft op de groep van grondgebonden zoogdieren naar verwachting vooral een positief effect. Wel kan tijdens de uitvoering van de werkzaamheden tijdelijk verstoring optreden. Door verbetering van de waterhuishouding en (op termijn) uitbreiding van de broekbossen en natte graslanden ontstaat meer leefgebied voor een vrij zeldzame en kritische soort als waterspitsmuis. Ook een soort als bever zal hiervan profiteren. Gelet op de aard en omvang van de voorgenomen werkzaamheden in en rond het potentieel leefgebied in de Lossing en aangrenzende broekbossen worden geen

negatieve effecten op beide soorten verwacht. Er vinden geen werkzaamheden plaats in de omgeving van de beverburcht. Indien hier werkzaamheden moeten plaatsvinden is voorzichtigheid geboden om verstoring en daarmee overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. De aanwezigheid van de bever, en het feit dat er jongen zijn waargenomen, vraagt wel om alertheid bij de uitvoering vooral in verband met de vestiging en bouw van burchten op nieuwe locaties in het plangebied.

De waarnemingen van otter zijn gedaan aan de Belgische zijde van de Lossing. Sinds mei 2012 zijn geen nieuwe waarnemingen bekend geworden. Vermoedelijk gaat het om een enkel dier, er zijn geen aanwijzingen voor voortplanting of jongen. Aanwezigheid van een vaste verblijf- of nestplaats in het plangebied is daardoor minder waarschijnlijk, maar kan uiteraard nooit worden uitgesloten. Vermoed wordt dat de otter is uitgezet. Aan Belgische zijde is veel geschikt leefgebied voor de otter aanwezig in de vorm van plassen, rietkragen en ruigten. Negatieve effecten op de otter worden niet verwacht, omdat de werkzaamheden in en rond de broekbossen beperkt zijn in aard en omvang en zich beperken tot het dempen en vergraven van sloten. Vermoedelijk houdt de otter zich vooral op in en rond de (visrijke) waterplassen aan Belgische zijde.

Er zijn binnen het plangebied geen dassenburchten aangetroffen en tot zover bekend zijn deze ook niet aanwezig direct rond het plangebied. De graslanden en maïsakkers ten noorden van de Kettingdijkweg hebben voor de das, door het ontbreken van burchten in de omgeving naar verwachting geen (belangrijke) functie als foerageergebied. Van negatieve effecten op de das is daarom geen sprake.

Hoewel er in de te kappen bomen en bosopstanden geen nesten van eekhoorn zijn aangetroffen wordt geadviseerd om de kap van de bomen in ieder geval uit te voeren buiten de meest kwetsbare voortplantingsperiode en kort voor kap een laatste inspectie naar nesten uit te laten voeren (ondermeer noodzakelijk in het kader van de Gedragscode Zorgvuldig Bosbeheer). De periode van december tot juni wordt over het algemeen gehanteerd als voortplantingsperiode bij de eekhoorn (www.zoogdiervereniging.nl). De waarneming van wild zwijn betreft vermoedelijk een enkel rondzwervend dier. Van negatieve effecten op deze soort is geen sprake.

5.6 Amfibieën en reptielen

5.6.1 Voorkomen en functie

Uit het plangebied Kettingdijk, dat ruimer begrensd is dan het huidige plangebied, is het voorkomen van zes amfibieën en één reptiel bekend (*informatie Natuurmonumenten, 2013*). Het gaat om alpenwatersalamander, kamsalamander, gewone pad, heikikker, bruine kikker, groene kikker spec. en levendbarende hagedis. De waarneming(en) van alpenwatersalamander dateren uit 2003, die van kamsalamander uit 1987. Aanvullend is uit de periode vóór 1994 een waarneming bekend van vinpootsalamander (tabel 3 Flora- en faunawet) in een kilometerhok buiten het plangebied (*van Delft et al., 2005*). Binnen het werkgebied ten noorden van de Kettingdijkweg liggen een drietal poelen die allen in meer of mindere mate geschikt zijn voor kritische soorten als poelkikker, kamsalamander, heikikker en alpenwatersalamander. De poelen zijn in 2012 nog bemonsterd door vrijwilligers. Daarbij zijn geen zeldzame of strikt beschermde soorten aangetroffen (*med. Natuurmonumenten, 2013*). Het gaat om ervaren waarnemers die bekend zijn met deze

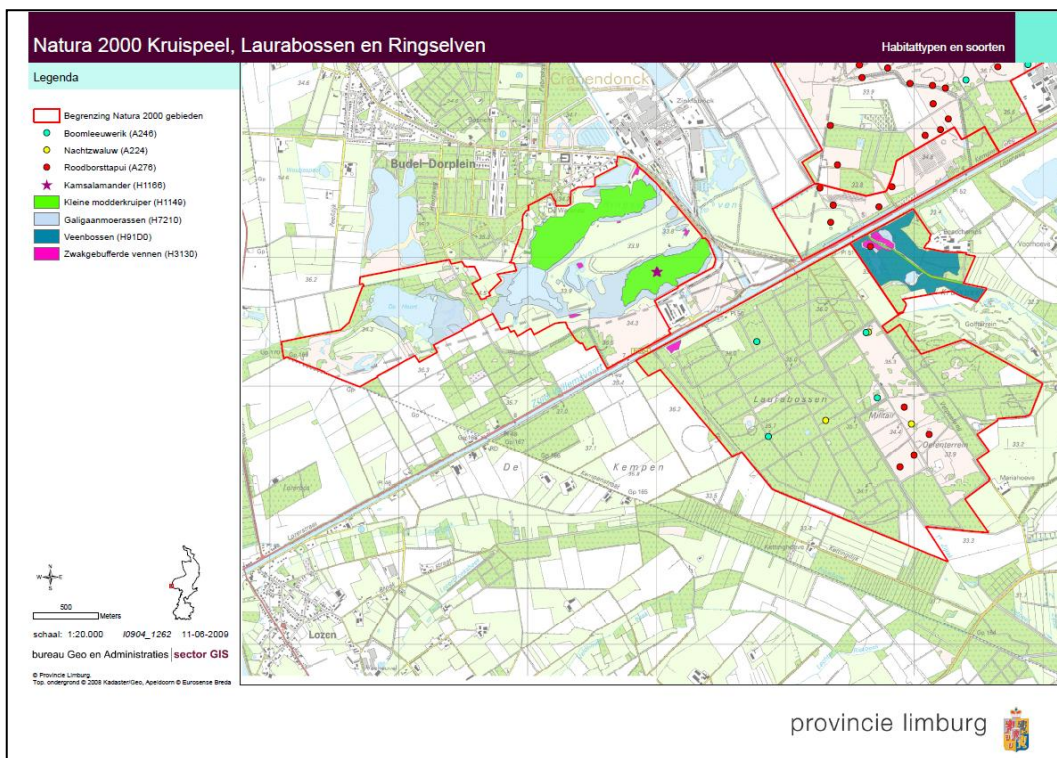
soorten en geldende onderzoeksmethodieken (*med. Natuurmonumenten, 2013*). In het voorjaar van 2013 worden aanvullend door vrijwilligers en een ecooloog van Natuurmonumenten de poelen nogmaals bemonsterd. De aandacht richt zich daarbij vooral op de poelkikker. De kamsalamander is wel bekend uit de omgeving van de Laurabossen en Ringselven (figuur 13). De heikikker is aangetroffen in enkele heideterreinen in de Laurabossen (www.waarneming.nl).

In het plangebied is de levendbarende hagedis aangetroffen (*informatie Natuurmonumenten, figuur 14*). In de aangrenzende Laurabossen komt de soort op diverse locaties voor en het is aannemelijk dat de levendbarende hagedis op meer plaatsen binnen het plangebied Kettingdijk aanwezig is. Met name de pitrusruigten aan de oostzijde van het plangebied en de structuurrijke bosranden ten zuidoosten van de Kettingdijkweg vormen geschikte leefgebieden. Andere beschermde reptielen zoals de ringslang en gladde slang zijn niet uit het plangebied of directe omgeving bekend. Aanwezigheid van deze soorten zou zijn opgemerkt en is niet waarschijnlijk.

5.6.2 Effecten en toetsing

Met de voorgenomen herinrichting zullen de drie poelen aan de noordoost kant van het plangebied verdwijnen dan wel (op termijn) ongeschikt raken door verbossing. Er zijn geen strikt beschermde soorten in of rond de poelen of in waterelementen elders in het plangebied aangetroffen. Van negatieve effecten op deze soorten is geen sprake. Ter bevestiging worden de poelen in het voorjaar van 2013 nogmaals bemonsterd door vrijwilligers en een ecooloog van Natuurmonumenten.

Verwacht wordt dat de herinrichting op de levendbarende hagedis vooral een positief effect heeft door de ontwikkeling van structuurrijke overgangen, kruidenrijke en heischrale graslanden en ruigten. Om sterfte tijdens de uitvoering van de werkzaamheden te voorkomen wordt gepleit om de werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren in de nazomer en het najaar. De dieren zijn in deze periode nog actief en kunnen tijdig wegvluchten. Voorkomen moet worden dat hagedissen wegkruipen in plagsel, maaisel en takkenrillen om hierin te overwinteren. In de periode van half oktober tot eind maart dienen dit soort plaatsen zoveel mogelijk ongestoord te laten in verband met overwinterende dieren en mogelijke verstoring. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt voor de groep van amfibieën en reptielen niet noodzakelijk geacht.

Figuur 13. Overzicht waarnemingen van habitatrictlijnsoorten in het Natura 2000-gebied Kruispeel, Laurabossen en Ringselven (site Provincie Limburg, 2013).

Figuur 14. Overzicht waarnemingen van levendbarende hagedis en bruine kikker (Natuurmonumenten, 2013).

5.7 Vissen

5.7.1 Voorkomen en functie

Uit het plangebied Kettingdijk, dat ruimer begrensd is dan het huidige plangebied, zijn waarnemingen bekend van tenminste 11 vissoorten; brasem, kolblei, alver, winde, blankvoorn, rietvoorn, berrmpje, Amerikaanse hondsvij, driedoornige stekelbaars, tiendoornige stekelbaars en baars (*informatie Natuurmonumenten, 2013*). Geen van deze vissen is beschermd in de Flora- en faunawet. De kleine modderkruiper (tabel 2 Flora- en faunawet) is bekend uit het Ringselven (figuur 13) maar komt tot zover bekend niet voor binnen het plan- en werkgebied. De gedempte Vetpeel, Eerste Zijtak en de Lossing vormen potentieel geschikt biotoop voor de kleine modderkruiper, maar het ontbreken van waarnemingen in combinatie met een actieve werkgroep van vrijwilligers in het gebied die diverse soorten monitoren, maakt het niet waarschijnlijk dat hierin toch kleine modderkruipers voorkomen. Voor andere (strik) beschermde vissoorten als paling, bittervoorn, grote modderkruiper, kwabaal en rivierdonderpad komt binnen het plangebied geen geschikt biotoop voor. Aanwezigheid van deze soorten kan om die reden worden uitgesloten.

5.7.2 Effecten en toetsing

Aanwezigheid van beschermde vissoorten binnen het plangebied is niet waarschijnlijk. Van mogelijk negatieve effecten door de voorgenomen werkzaamheden op deze soorten is dan ook geen sprake. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt niet noodzakelijk geacht.

5.8 Overige beschermde soorten

5.8.1 Voorkomen, functie, effecten en ontheffing

Op basis van het ontbreken van waarnemingen en geschikt leefgebied is het niet waarschijnlijk dat binnen het plangebied nog andere, niet eerder genoemde beschermde (dier)soorten voorkomen. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk.

Vermeldenswaardig is de aanwezigheid van een aantal bijzondere en vrij zeldzame dagvlinders en libellen. Zo komt op diverse plaatsen in de broekbossen ten zuiden van de Kettingdijkweg de kleine ijsvogel voor (Rode lijst 2009; bedreigd). Met name aan de rand van de Laurabossen en langs het aanwezige fietspad hier wordt het bont dikkopje (Rode lijst 2009: kwetsbaar) aangetroffen (*N. Louwers, 2013*). Bijzonder is ook de waarneming op 19 mei 2011 van een bosbeekjuffer langs de Lossing (www.waarneming.nl). De soort staat op de Rode lijst 2011 met de status bedreigd.

6

CONCLUSIES EN ADVIES

6.1 Flora- en faunawet

Geconcludeerd wordt dat het plangebied een geschikt leefgebied vormt voor een groot aantal beschermde planten- en diersoorten. Het gaat niet alleen om algemene en licht beschermde soorten, maar ook om strikt(er) beschermde soorten als otter, bever, waterspitsmuis en levendbarende hagedis. De voorgenomen ontwikkelingen hebben naar verwachting vooral een positief effect op flora en fauna door herstel van de waterhuishouding, extensivering en omvorming van landbouwgronden naar natuur en (op termijn) een beheer dat zich richt op het versterken van natuurwaarden. Door het nemen van mitigerende maatregelen tijdens de uitvoering, zoals uitvoering van werkzaamheden buiten het broedseizoen en het verplanten van kritische plantensoorten, worden negatieve effecten voorkomen en wordt maximale invulling gegeven aan de zorgplicht uit de Flora- en faunawet. Wel wordt opgemerkt dat (structurele) wijzigingen in de planontwikkeling kunnen leiden tot andere effecten en daarmee tot andere conclusies in het kader van deze toetsing.

6.2 Mitigerende maatregelen en aandachtspunten bij de uitvoering

Om verstoring en negatieve effecten op een aantal (strikt(er)) beschermde soorten te voorkomen zijn een aantal mitigerende maatregelen noodzakelijk. Geadviseerd wordt om de werkzaamheden uit te voeren onder een geldige Gedragscode (Zorgvuldig Bosbeheer en/of Natuurbeheer), waardoor voor soorten die behoren tot tabel 2 van de Flora- en faunawet geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het gaat ondermeer om soorten als wilde gagel en eekhoorn.

Geadviseerd wordt om voorafgaand en tijdens de uitvoering van werkzaamheden een aantal maatregelen te treffen om schade en eventuele vestiging van strikter beschermde soorten te voorkomen. Bijzondere aandacht vraagt de mogelijke vestiging van heikikker die in de omgeving voorkomt en waarvan bekend is dat de soort zich snel kan vestigen in nieuwe natuurontwikkelingsprojecten. Vestiging van deze strikt beschermde soort tijdens de uitvoering kan daardoor grote gevolgen hebben op de planning en uitvoering.

Tot slot is in bijlage 3 een kaart opgenomen met daarop de belangrijkste aandachtsoorten en aandachtsgebieden. Geadviseerd wordt om maatregelen voor deze en een aantal andere soorten (b.v. levendbarende hagedis) uit te werken in een specifiek werkprotocol, gebaseerd op één van de genoemde Gedragscodes.

6.3 Conclusies

In en rond het plangebied Kettingdijk is sprake van hoge natuurwaarden en komen een aantal strikt beschermde soorten voor. Dit maakt het belangrijk om voorafgaand en tijdens de uitvoering rekening te (blijven) houden met deze soorten en de eventuele vestiging van nieuwe soorten. Op basis van de deze toetsing wordt geconcludeerd dat de voorgenomen plannen uitvoerbaar zijn in het kader van de Flora- en faunawet. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing wordt niet noodzakelijk geacht. Daarbij wordt opgemerkt dat de conclusies ten aanzien van de groep van strikt beschermde vleermuizen zijn gebaseerd op de gebiedskennis en ervaringen van Natuurmonumenten met de Flora- en faunawet.

6.4 Rekening houden met (broed)vogels

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora- en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat verstorende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen¹ uitgevoerd mogen worden.

6.5 Dankwoord

De gegevens over flora en fauna in en rond Kettingdijk zijn voor een belangrijk deel afkomstig van een actieve groep vrijwilligers. Natuurmonumenten bedankt deze vrijwilligers voor hun inzet en het beschikbaar stellen van hun onderzoeksgegevens.

¹ In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 15 maart tot 15 juli.

LITERATUURLIJST

- Bell, J.S. & J.W. van 't Hullenaar, 2013. *Herstelplan Kettingdijk*. Bell Hullenaar Ecohydrologisch Adviesbureau, Zwolle.
- Brouwer, T., M. Dorenbosch, R. van Eekelen & J. Spier (2010) Vissenatlas Noord-Brabant. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Crombaghs, B.H.J.M., R.W. Akkermans, R.E.M.B. Gubbels & C. Hoogerwerf. *Vissen in Limburgse beken. De verspreiding en ecologie van vissen in stromende wateren in Limburg*. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.
- Delft, J.J.C.W van en W. Schuitema, 2005. *Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant*. Ravon, Nijmegen.
- Ecologica, 2011. *Beschermde flora en fauna Kettingdijk te Weert. Quickscan in het kader van de Flora- en faunawet en aanvullend veldonderzoek vleermuizen. Fase 1*. Ecologie, Eindhoven.
- Eekelen, R. van, G.F.J. Smit, F.L.A. Brekelmans, M. Japink & L.S.A. Anema (2007) De heikikker met sprongen vooruit! Soortbeschermingsplan voor de heikikker in Noord-Brabant. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Heijkers, D., G. Hoogerwerf & N. van Kessel, 2008. *Soortbeschermingsplan. Levendbarende hagedis Noord-Brabant*. Natuurbalans/Limes Divergens, Nijmegen.
- Hoogerwerf, S., G. & N. van Kessel, 2008. *Soortbeschermingsplan Rugstreeppad Noord-Brabant*.
- Koninklijke Vermande (1999-2009) Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3, 4 en 5, SDU Uitgeverij, Den Haag.
- Louwers, N., *Rapportage monitoring 2012 Niek Louwers in enkele gebieden van NM*. Natuurmonumenten.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2004) *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
- Smit, G.F.J., F.L.A. Brekelmans, L.S.A. Anema en R. van Eekelen, 2007. *Kansen voor de kamsalamander. Beschermingsplan voor de kamsalamander in Noord-Brabant*. Bureau Waardenburg, Culemborg.

www.waarneming.nl

www.natuurgegevensprovincielimburg.nl

www.zoogdieratlas.nl

www.zoogdiervereniging.nl

BIJLAGEN

Bijlage 1. Toelichting Flora- en faunawet

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregelgeving (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;

- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren

schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Staatssecretaris van Economische Zaken. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken. Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is.

De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
3. Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

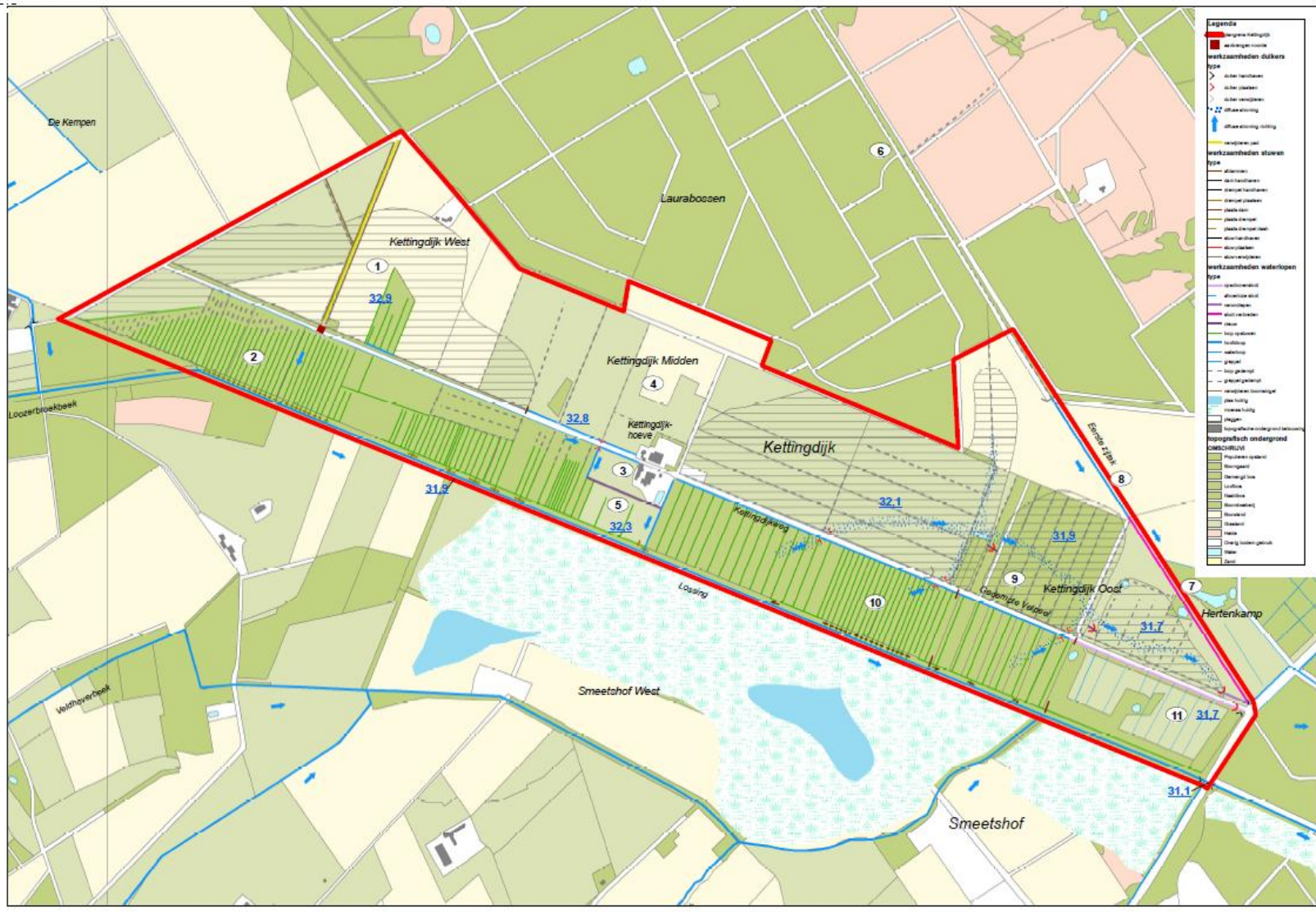
Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermd vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

Bijlage 2. Maatregelenkaart
(Bell Hullenaar, 2013).

Plankaart Kettingdijk met topografische ondergrond

1:7500

Bijlage 3. Overzicht van aandachtsoorten en aandachtsgebieden*

**Opgemerkt wordt dat dit kaartbeeld onvolledig kan zijn door de vestiging, dan wel onvermoede aanwezigheid van strikter beschermde planten- en diersoorten. De kaart is in die zin richtinggevend en moet in deze context worden gebruikt.*

